

Tower

Мæсуг

Башня

Islam Sasiev, Dargavs

Ислам Сасиев, с. Даргавс

1.1 **Иу лæг ... хъæздыг лæг амардта æндæр лæджы**
иу лæг хъæздыг лæг а- мард -т -а æндæр лæдж -ы
one man rich man PV kill TR PST.TR.3SG other man GEN

One man, a rich man, has killed another man.

1.2 **Æмæ фæтуджджын ис , æмæ йæм æртхыраен**
æмæ фæ- туджджын ис æмæ =йæм æртхыраен
and PV blood enemy EXST and =3SG.ENCL.ALL threat

кодтой

код -т -ой

do TR PST.TR.3PL

And he has become a blood enemy, and people threatened him.

1.3 **Иннæ мыггаг хъуамæ йын йæхи**
иннæ мыггаг хъуамæ =йын йæ= хи
other clan must =3SG.ENCL.DAT POSS.3SG= REFL.GEN

амардтаиккой

а- мард -т -аиккой

PV kill TR CNTRF.3PL

The other clan had to kill him.

1.4 **Йæхи мыггаг чи йæ амардта**
йæ= хи мыггаг чи =йæ а- мард -т -а
POSS.3SG= REFL.GEN clan who =3SG.ENCL.GEN PV kill TR PST.TR.3SG

The clan of the one who killed him.

1.5 **Уыдонæй дæр иу цалдæр амардтой**
уыдон -æй =дæр иу цал -дæр а- мард -т -ой
DemDist.PL.NOM ABL =PTCL one how.many INDEF PV kill TR PST.TR.3PL

ай дæр сæ йæхæдæг дæр мардта
ай =дæр =сæ йæхæдæг =дæр мард -т -а
DemProx.NOM =PTCL =3PL.ENCL.GEN =PTCL kill TR PST.TR.3SG

They also killed several people, he, too, killed them himself.

1.6 **Уæд æхсæвыгон алыгъди уыцы лæгæтмæ**
уæд æхсæвыгон а- лыгъд -и уыцы лæгæт -мæ
then at.night PV run PST.INTR.3SG that cave ALL

Then in the evening he ran away to that cave.

1.7 **Уæд йæхи уым æрбынат кодта , уым**
уæд йæ= хи уым æр- бынат код -т -а уым
then POSS.3SG= REFL.GEN DemDist.IN PV place do TR PST.TR.3SG DemDist.IN

царди

цард -и

live PST.INTR.3SG

Then he made himself a place there and lived there.

1.8 **Æхсæв кусгæ кодта**, **бон та хъахъхъæдта**
æхсæв кус -гæ код -т -а бон =та хъахъхъæд -т -а
night work CONV do TR PST.TR.3SG day =CONTR guard TR PST.TR.3SG

йæхи уыцы туджджынтæй
йæ= хи уыцы туджджын -т -æй
POSS.3SG= REFL.GEN that blood enemy PL ABL

In the evening he worked, and during the day he protected himself from blood enemies.

1.9 **Афтæмæй сабыргай самадта гæнах йæхицæн**
афтæмæй сабыргай с- амад -т -а гæнах йæ= -хицæн
so slowly PV build TR PST.TR.3SG tower POSS.3SG= REFL.DAT

So he slowly built himself a tower.

1.10 **Мæ уазал дæр цæмæй къаддæр цыдаид**, **стæй æнцон**
мæ уазал =дæр цæмæй къаддæр цыд -айд стæй æнцон
and cold =PTCL in.order.to smaller go CNTRF.3SG then easy

хæцæн уыдаид уырдыгæй йе знагтимæ,
хæц -æн уыд -айд уырдыгæй йе= знаг -т -имæ
wage.war INF2 be CNTRF.3SG from.there POSS.3SG= enemy PL COMIT

уый тыххæй
уый тыххæй

DemDist.GEN for

So that there would be less cold and it would be easier to fight enemies from there.

1.11 **Фæстагмæ фæстагмæ сæ ныццагъта**, **йæ**
фæстагмæ фæстагмæ =сæ ныц- цагът -а йæ=
at.last at.last =3PL.ENCL.GEN PV destroy PST.TR.3SG POSS.3SG=

туджджынты, **ничи уал ын дзы**
туджджын -т -ы ничи уал =ын =дзы
blood enemy PL GEN nobody more =3SG.ENCL.DAT =3PL.ENCL.ABL

баззад
ба- ззад -*0

PV stay PST.INTR.3SG

Near the end he had destroyed them and no one remained.

1.12 **Стæй ма йын дзы иу лæг баззад**,
стæй =ма =йын =дзы иу лæг ба- ззад -*0
then =yet =3SG.ENCL.DAT =3PL.ENCL.ABL one man PV stay PST.INTR.3SG

æмæ уый фæстагмæ йыл хинæй рацæуынмæ
æмæ уый фæстагмæ =йыл хин -æй ра- цæу -ын -мæ
and DemDist.NOM at.last =3SG.ENCL.SUPER guile ABL PV go INF ALL

хъавыд
хъавыд -*0

intend PST.INTR.3SG

Then only one man remained, and he intended to outsmart him.

1.13 **Йæ уæлæ арсы царм бабаста**, **йæ**
йæ= уæлæ арс -ы царм ба- баст -а йæ=
POSS.3SG= top bear GEN skin PV bind PST.TR.3SG POSS.3SG=

гуыбыныл та йæд йæрыджы , топп кæй хонынц ,
 гуыбын -ыл =та йæд йæрыдж -ы топп кæй хон -ынц
 belly SUPER =CONTR then gun? GEN gun who.GEN name PRS.3PL
 уый , æмæ къахвæндагыл æм хæрдмæ
 уый æмæ къахвæндаг -ыл =æм хæрд -мæ
 DemDist.NOM and path SUPER =3SG.ENCL.ALL rise ALL

фæцæйцыди

фæ- цæй- цыд -и

PV PV go PST.INTR.3SG

He put on a bear's skin and fastened a gun, which is called yaryg (?), on his belly, and went up to him on a path.

1.14 Уый йæ фенхæлдта арс у ,
 уый =йæ фе- нхæлд -т -а арс у
 DemDist.NOM =3SG.ENCL.GEN PV think TR PST.TR.3SG bear be.PRS.3SG

зæгъгæ , æмæ йæ размæ рацыди
 зæгъ -гæ æмæ йæ= раз -мæ ра- цыд -и
 say CONV and POSS.3SG= front ALL PV go PST.INTR.3SG

That one thought that it was a bear and came out in his direction.

1.15 Æмæ йæ куы федта , туджджыны , уæд
 æмæ =йæ куы фед -т -а туджджын -ы уæд
 and =3SG.ENCL.GEN if PV+see TR PST.TR.3SG blood enemy GEN then

æй æхсынмæ хъавыд
 =æй æхс -ын -мæ хъавыд -*0
 =3SG.ENCL.GEN shoot INF ALL intend PST.INTR.3SG

And when he [the man disguised as a bear] saw his blood enemy, then he was going to shoot.

1.16 Фæлæ йæ туджджын та йæхæдæг раздæр
 фæлæ йæ= туджджын =та йæхæдæг раздæр
 but POSS.3SG= blood enemy =CONTR in.the.beginning

фæцарæхст , æмæ йæ уæд амардта
 фæ- царæхст -*0 æмæ =йæ уæд а- мард -т -а
 PV manage PST.INTR.3SG and =3SG.ENCL.GEN then PV kill TR PST.TR.3SG

But his enemy managed to do it faster and killed him.

1.17 Мæ уæд фæстагмæ ныккуыдта туджджын
 мæ уæд фæстагмæ нык- куыд -т -а туджджын
 and then at.last PV cry TR PST.TR.3SG blood enemy

And then at last the blood enemy cried.

1.18 Гъерæй ничи уал хъыг дардзæн ус ракурдзæн ,
 гъер -æй ничи уал хъыг дар -дзæн ус ра- кур -дзæн
 now ABL nobody more sorrow hold,keep FUT.3SG woman PV ask FUT.3SG

бинонтæ , æмæ дзæбæх цæрдзæн йæхицæн зæгъгæ
 бинон -т -æ æмæ дзæбæх цæр -дзæн йæ= -хицæн зæгъ -гæ
 family PL NOM and good live FUT.3SG POSS.3SG= REFL.DAT say CONV

афтæ

афтæ

so

Now no one is going to prevent him from marrying, creating a family and living normally.